MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA

Seduta tad-19 ta' Ottubru, 2006

Citazzjoni Numru. 105/2002/1

Luana Deguara

vs

Judas (Guido) Taddeo sive Edwin Scicluna f`ismu proprju u kif ezercenti l-kummerc taht l-isem Edmar Clothing u Maria Scicluna mart Judas (Guido) Taddeo sive Edwin Scicluna ghal kull interess li jista` jkollha

Il-Qorti:

Rat ic-citazzjoni pprezentata mill-attrici fit-30 ta` Jannar, 2002, li in forza taghha, wara li ecepiet illi:

Fit-2 ta` Gunju, 2000 waqt li l-attrici kienet qed tahdem b`inkarigu tal-konvenut fil-fabbrika Edmar Clothing li kienet tinsab fil-Qasam Industrijali, Marsa, hi giet ordnata mill-konvenut sabiex flimkien mieghu tirkeb fuq speci ta`

'hoist' li kien jintuza sabiex il-haddiema jitilghu fl-istore tal-istess fabbrika li jinsab madwar sular gholi mill-art, u dan peress li fil-fabbrika ma kienx hemm tarag li jaghti access ghall-istess store.

Waqt li l-attrici kif ukoll il-konvenut, li kienu qed jigu elevati sakemm jaslu fl-gholi tal-istore permezz ta` dan il-*'hoist'* li kien jahdem bl-elettriku u li kien jikkonsisti f`qafas tal-hadid u f`pallet tal-injam issapportjat minn zewg frieket tal-hadid, kif jirrizulta mill-annessi erba` ritratti li qed jigu mmarkati bhala Dok. *"LD 1"*, Dok. *"LD2"*, Dok. *"LD3"* u Dok. *"LD4"*, f`salt wiehed inqalbu minn fuq il-*'pallet'* tal-injam u waqghu ghal isfel, b`konsegwenza li l-attrici wegghet serjament skond kif jirrizulta ahjar mill-anness certifikat mediku li qed jigi markat Dok. *"LD5"*.

Il-konvenut huwa responsabbli ghal dan il-korriment li sofriet l-attrici u ghad-danni kollha konsegwenzjali peress li dan il-korriment gara minhabba t-tort u/jew negligenza u/jew nuqqas ta` osservanza tal-prekawzjonijiet mehtieg fil-harsien tas-sahha tal-haddiema da parti tal-konvenut kif ukoll peress li dan ma pprovdiex *"a safe system of work"*, fost ohrajn billi naqas li jizgura li l-*'hoist'* fuq riferit kien ta` kostruzzjoni tajba, ta` materjal tajjeb u ta` sahha xierqa u mizmum kif imiss, kif ukoll addattat ghall-iskop li ghalih fuq ordnijiet tal-konvenut kien regolarment qed jintuza u naqas li jizgura li dan l-apparat ikun ezaminat regolarment minn persuna kompetenti.

Il-konvenut gie nterpellat sabiex jersaq ghall-likwidazzjoni u hlas tad-danni kollha sofferti mill-attrici izda baqa` inadempjenti.

Talbet lill-konvenut jghid ghaliex din l-Onorabbli Qorti m`ghandhiex:

1. Tiddikjarah responsabbli ghall-korriment u ghad-danni konsegwenzjali li sofriet l-attrici fit-2 ta` Gunju, 2000.

2. Tillikwida d-danni sofferti mill-attrici okkorrendo bl-opra ta` periti nominandi.

3. Tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-attrici d-danni kollha hekk likwidati.

Bl-ispejjez inkluzi dawk tal-ittra ufficcjali tas-27 ta` Awissu, 2001 u tat-18 ta` Jannar, 2002 kontra l-konvenut minn issa ngunt ghas-subizzjoni.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenut li biha eccepixxa illi:

1. Fl-ewwel lok, il-gudizzju mhux integru, peress li l-kawza ma gietx diretta kontra l-konvenuta Maria Scicluna. Ghalhekk l-attur ghandu jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju;

2. Fil-mertu l-incident ma sehhx tort tal-konvenut pero` sehh minhabba nuqqas da parti ta` l-istess attrici u ghalhekk it-talbiet attrici ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra taghha;

3. Bla pregudizzju ghas-suespost anke jekk jirrizulta li l-imsemmi incident kien in parti tort tal-konvenut, ghal ragunijiet li ser jigu spjegati b`mod dettaljat fil-kawza, l-attrici kkontribwixxiet direttament ghall-incident;

4. Kwantu jirrigwarda d-danni allegati, l-attrici jispetta lilha tipprovahom – pero` tajjeb li jinghad illi l-attrici rrifjutat li tibqa` tissokta l-kura u tigi operata, u kwindi l-attur m`ghandux jirrispondi ghal danni li gabet b`idejha l-istess attrici;

5. Salvi eccezzjonijiet ohrajn.

Rat id-digriet ta` din il-Qorti tat-13 ta` Marzu, 2002, li biha din il-Qorti ordnat li jsiru diversi korrezzjonijiet fl-okkju tal-kawza u fin-nota tal-eccezzjonijiet;

Rat il-verbal tat-13 ta` Marzu, 2002, li fih il-konvenut irtira l-ewwel eccezzjoni tieghu;

Semghet il-provi li resqu l-partijiet;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti ezebiti;

Rat id-digriet ta` din il-Qorti tal-10 ta` Mejju, 2002, li in forza tieghu inhatar Mr. Charles Grixti bhala perit mediku biex jirrelata dwar il-percentagg tad-dizabilita` permanenti pretisa mill-attrici;

Rat ir-rapport tal-imsemmi Perit Mediku li gie minnu maghluf fl-4 ta` Marzu, 2003;

Rat it-talba li resqu z-zewg partijiet ghall-hatra ta` periti medici addizzjonali;

Rat li l-konvenut irtira t-talba tieghu;

Rat id-digriet ta` din il-Qorti tas-17 ta` Novembru, 2003, li in forza tieghu gew mahtura bhala periti perizjuri Mr. Raymond Gatt, Mr. Ivan Esposito u Mr. Anthony Bernard;

Rat ir-rapport tal-periti perizjuri pprezentat fil-11 ta` Frar, 2005, u mahluf minn Mr. Raymond Gatt fid-9 ta` Marzu, 2005, minn Mr. Ivan Esposito fis-26 ta` April, 2005, u minn Mr. Anthony Bernard fl-4 ta` Novembru, 2005;

Semghet lid-difensuri tal-partijiet;

Rat in-noti tal-osservazzjonijiet tal-partijiet;

Rat li l-kawza thalliet ghas-sentenza ghal-lum;

Ikkunsidrat;

Illi din il-kawza tikkoncerna incident fuq il-post tax-xoghol li sehh fit-2 ta` Gunju, 2000, fil-fabbrika Edmar Clothing li tinsab fil-Qasam Industrijali tal-Marsa. L-attrici kienet impjegata bhala *'machine operator'* u kienet ilha hemm impjegata tlett xhur qabel ma sehh l-incident. Dakinhar tal-incident, il-kumpanija riedet taghmel *stock taking* u d-direttur taghha, Edwin Scicluna, qabbat lill-attrici u lill-Anna Galea biex jghinuh f`dan ix-xoghol. Il-kumpanija kellha l-istore taghha f`sular gholi, u biex jitilghu u jinzlu mill-istore, fil-fabbrika kien hemm speci ta` forklifter,

mahdum lokalment min-nies tas-Sur Scicluna stess, li kien jahdem bl-elettriku. Dan il-fork-lifter jew *hoist* kien maghmul bi frames tal-aluminium, isserrah fuq erba roti; kellu zewg arms li jitilghu u jinzlu u dakinhar tal-incident, is-Sur Scicluna dahhal *pallet* f`dawn l-*arms* u telghu fuq il-*pallet* hu u l-attrici. Anna Galea giet inkarigata tafas is-*switches* necessarji biex thaddem l-*arms.* Is-Sur Scicluna u l-attrici kienu fuq il-*pallets*, meta Anna Galea hadmet is-*switch* biex jibdew telghin sal-*istore*. Meta waslu gholi qiesu ta` zewg metri, il-*pallet* iccaqilqet, is-Sur Scicluna u l-attrici zbilancjaw u waqghu ghal isfel. L-attrici sofriet griehi permanenti u qed titlob kumpens.

Il-principji li jirregolaw ir-responsabilita` ta` sid ta` intrapriza biex ihares is-sahha tal-impjegati tieghu huwa ben stabbiliti fil-gurisprudenza.
Fil-kawza ingliza "Wilsons and Clyde Coal Co. vs English", deciza mill-House of Lords fil-1937, Lord Maugham osserva *"In the case of employments involving risk … it was held that there was a duty on the employer to take reasonable care, and to use reasonable skill, first, to provide and maintain proper machinery, plant, appliances, and works; secondly to select properly skilled persons to manage and superintend the business, and thirdly to provide a proper system of working"*.

Fil-kawza "Calleja vs Fino", deciza minn din il-Qorti fl-10 ta` Ottubru, 2980, gie kwotat b`approvazzjoni *"It is the employer`s duty to provide a safe system of work. Any injury to which the employee has not contributed would be the sole responsibility of the employer. The fact that the system adopted had been in use for years without incident, is not proof that the system is safe: the accident in question justifies this"*. Fil-kawza "Borg vs Wells et", deciza mil-Onorabbli Qorti tal-Kummerc fid-9 ta` Settembru, 1981, kompla jizdied li, *"In planning a system of work, the employer must take into account the fact that workmen became careless about risks involved in their daily work"*. Fil-kawza "Grech vs Ellul", deciza minn din il-Qorti fis-27 ta` Gunju, 1996, intqal, *"It is the duty of every employer to take all reasonable care for his employee`s safety in all circumstances at their place of work"*. Fil-

kawza "Grech vs Farrugia", deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fis-7 ta` Dicembru, 1994, intqal li *"Il-makkinarju ghandu jkun imhares b`mod illi ma jirrekax hsara lil min qed jahdem fuqu, jew qed jadoperah anke meta dan ma jkunx qed jahdem fuqu, jew juza dak il-makkinarju minghajr dik l-attenzjoni u prudenza li wiehed jistenna bhala normalita`. U dan, biex jaghmel tajjeb ghal dik l-aljenazzjoni tal-attenzjoni, prudenza u ghaqal, li jsofri haddiem industrijali, proprju ghaliex dik l-aljenazzjoni tkun, fil-maggoranza tal-kazijiet, indotta mill-istess natura tal-attivita` industrijali"*.

Fil-kawza "Mifsud vs Camilleri", deciza wkoll mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fis-6 ta` Novembru, 1978, is-sid instab responsabbli ghall-incident meta l-haddiem, imqieghed fuq platform biex inehhi boltijiet minn belt, zelaq minn fuq il-platform u wegga; il-Qorti osservat li din il-possibilita` kienet prevedibbli u s-sid instab responsabbli ghax ma kienx hemm guards jew forma ohra ta` protezzjoni madwar il-platform.

Dan l-ahhar indikat kaz jissbah xi ftit il-kaz meritu ta` din il-kawza. L-apparat li kellu s-sid ma kellu ebda tip ta` *'lqugh jew protezzjoni'.* Kienet magna mibnija bla konsiderazzjoni ta` xejn ghas-sahha ta` min ikun qed jizaha. Mid-deskrizzjoni li nghatat u r-ritratti esebiti, jidher li dak l-apparat huwa primittiv u mibni bil-*"barest essentials"*; kien forma ta` tarjola jahdem bl-elettriku, b`mod semplici. Sid ghandu dritt jara kif jiffranka l-flus, izda ma jistax jaghmel dan a skapitu tas-sahha tal-haddiema. Anke l-uzu tieghu dak inhar tal-incident sar b`mod traskurat u minghajr qies. Is-Sur Scicluna dahhal pallet fil-frieken ta` dak l-apparat u ordna lill-attrici titla` mieghu fuq dik il-pallet sal-istore. L-attrici uriet it-thassib u l-biza taghha ghal dak il-manuvra, izda (forsi anke ghax kienet ghada gdida fl-impieg) accettat u telghet mieghu fuq il-pallet. Dik il-pallet lanqas kienet marbuta mal-arms tal-apparat u kien hemm, allura, il-possibilita` kbira li dik ticcaqlaq u tgheleb, kif fil-fatt gara.

Ir-responsabilita` tas-sid tidher akbar meta tikkunsidra li kien qed juza magna kontra l-ligi u dan peress li dak l-

apparat ma kienx certifikat bhala hieles minn periklu ghall-haddiema, kif jitolbu il-*Factories* (*Hoist and Lifts*) *Regulations* tal-1964. Din ic-cirkustanza tkompli titfa htija fuq il-konvenut.

Dwar l-operat tal-attrici, din il-Qorti tinnota illi hija kienet qed tagixxi skond l-ordnijiet tal-employer taghha, u ma ghamlet xejn li seta ikkontribwixxa ghall-incident. Il-fatt li kienet ghada relattivament gdida fuq il-lant tax-xoghol, kellu jimilita kontra li tigi maghzula mis-sid ghal dik it-tip ta` xoghol, li min natura tieghu kien riskjuz u perikoluz. Inoltre, is-sid lanqas ipprovda xi tip ta` safety equipment, helmets, safety boots jew xi tip ta` irbit, u dan ikompli juri n-non-kuranza li kellu l-konvenut ghas-sahha tal-haddiema tieghu. Huwa accettat bil-gurisprudenza li l-employer irid jipprovdi lill-haddiema tieghu, meta dawn jkunu qed jaghmlu xi xoghol minn post li jistghu jaqghu, b`*harness* u ‘lqugh, u jara mhux biss li dawn kienu *available*, izda jinsisti li jsir uzu minn dak is-*safety equipment* (ara “Pulizija vs Attard”, deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali fit-2 ta` Settembru, 1999).

Ghalhekk, din il-Qorti tikkonkludi li s-socjeta` konvenuta hija unikament responsabbli ghall-incident.

L-attrici, wara l-incident, baqghet tircievi l-paga taghha sakemm il-fabbrika inghalqet, izda qed titlob li tinghata kumpens ghat-telf ta` qligh futur minhabba dizabilita` permanenti fuq il-persuna taghha stess. Biex isir il-kalkolu ghat-telf ta` qligh futur, hemm formula li tintuza mill-Qrati li ghandha l-bazi taghha (i) il-percentagg ta` dizabilita`; (ii) il-qligh prezenti tal-vittma; (iii) l-eta` tal-persuna koncernata; u (iv) tnaqqis minhabba l-fatt li l-hlas qed isir f`daqqa.

Meta gara l-incident in kwistjoni, l-attrici kellha eta` ta` 18-il sena. Dan ifisser li hi kellha hajja ta` xoghol ta` 43 sena. Din il-formula, pero`, trid li wiehed jiehu in konsiderazzjoni c-*chances and changes of life*, u bhala multiplier, m`ghandux, allura jittiehed in konsiderazzjoni l-eta` lavorattiva kollha futura tal-vittma, izda ghandu jsir tnaqqis minhabba cirkustanzi futuri u imprevedibbli li jistghu

jnaqqsu l-hajja lavorattiva tal-persuna koncernata. Dan il-principju, u metodu ta` kif tinhadem il-multiplier, gie accettat dan l-ahhar mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fil-kawza “Attard vs D`Amato”, deciza fit-22 ta` Ottubru, 2002. Fid-dawl ta` dawn il-principji, din il-Qorti se timxi fuq multiplier ta` 35.

Il-paga tal-attrici meta gara l-incident kien dak baziku ta` Lm50 fil-gimgha. Mehud kont, pero`, li din il-paga tizdied regolarment, u fuq medda ta` 35 sena, hu mistenni li din tizdied b`mod konsiderevoli, din il-Qorti se tahdem fuq *average* ta` paga ta` Lm70 fil-gimgha.

Il-percentagg ta` dizabilita` gie mkejjel mill-perit mediku nominat mill-Qorti ghal 8%; il-periti addizzjonali, pero`, irreducew il-percentagg ghall-5%.

Mehud kont, ghalhekk, ta` dawn il-figuri, il-kumpens dovut lill-attrici huwa ta`:

70 x 52 x 35 x 5%=Lm6,370

Peress li l-kumpens se jinghata f`daqqa lill-attrici, soltu jsir tnaqqis ta` 20% mill-ammont shih – dan isir billi bhala telf ta` qligh futur, il-midrub ikun se jiehu f`daqqa dak li kien se jaqla fil-futur. L-incident sehh sitt snin ilu, u allura it-tnaqqis ghandu jkun ta` 8%, u l-kumpens dovut, allura, ghandu jkun ta` Lm5,860.

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet premessi, din il-Qorti qed tiddeciedi din il-kawza billi tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut, tiddikjara lill-konvenut responsabbli ghall-incident li sehh fit-2 ta` Gunju, 2000, u li fih sofriet griehi personali l-attrici, tillikwida d-danni sofferti mill-attrici fl-ammont ta` Lm5,860 (hames t`elef, tmien mija u sittin liri Maltin), u tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-attrici l-imsemmija somma ta` Lm5,860 bl-imghaxijiet legali ta` 8% millum sal-pagament effettiv.

L-ispejjez tal-kawza jithallsu kollha mill-konvenut, hlief dawk tal-ewwel perit mediku innominat li ghandhom jibqghu sopportati mill-attrici.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------